

Ördög Ferenc zárójelentése

A vállalt feladatot teljesítettem, azaz munkatársaimmal, Ollé Viktóriával és Széchenyi Magdolnával mint társszerzőkkel összeállítottam Csánki Dezső: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában című ötkötetes művének (a IV. kötetet Fekete Nagy Antal írta) a családnévmutatóját, amelynek a terjedelme a bevezető útbaigazításon kívül 575 egyhasábos lap.

A) A m u t a t ó t a r t a l m a. A mű címének megfelelően nemcsak a „Főbb birtokosai” fejezet családneveit vettük fel, hanem ezek valamennyi olvasatát, helyesírási, alaktani és lexikális változatát, továbbá a nemesi előneveket (prédikátumokat), valamint a nemzetség- és ágneveket bárhol forduljanak elő: a főbb birtokosok és a főispánok, a várak, városok, helységek fejezetszerű névcikkeiben, illetőleg a lábjegyzetekben. Csánki „cs.” rövidítéssel – kevés kivételtől eltekintve – családokat adatom, ezt tesszük mi is, jóllehet a „cs.” rövidítést helykímélés végett elhagytuk. A birtokok (várak, városok, helységek) alatti keresztnévvel kiegészített személyekre azért nem mutatunk rá, mert egyrészt igen jelentősen megnövelte volna a terjedelmet, sőt belátható időn belül kivihetetlené tette volna vállalkozásunkat, másrészt a majdan megjelenő kötethez mellékelendő CD-ROOM (Arcanum Kiadó, 2002) segítségével az érdeklődő kutatók a keresett személy keresztnévére és szöveggörnyezetére a családnév alapján könnyűszerrel rátalálnak. A fentiekén kívül felvettük valamennyi birtokos intézménynek (Király, Királyné, püspökség, káptalan, apátság stb.) a nevét is, hogy a családnévmutató birtokos mutatóként is használható legyen.

B) A m u t a t ó n é v c i k k e i n e k s z e r k e z e t i f e l é p í t é s e alapján véve – mutatis mutandis – tipográfiájában is megegyezik az általam összeállított, az Akadémiai Kiadó gondozásában 2002-ben megjelent „Helynévmutató Csánki Dezső történelmi földrajzához” című 957 lapos mű szerkezeti felépítésével, illetőleg tipográfiájával.

1. A „Főbb birtokosai” fejezet címszavai álló félkövér betűvel vannak szedve, utánuk zárójelben a nemesi előnév áll, amit – ugyancsak zárójelben – a megyenév követ, végül pedig a kötet- és lapszám áll:

DE(Z)SŐ (szent-király-szabadi) (Vesz) III, 269

2. A mellékalakok (olvasatok) mint utaló címszók álló félkövér szedésűek, a „lásd” az álló félkövér nagybetűs szedésű címszóra utal:

Dese l. De(z)ső (szent-király-szabadi) (Vesz) III, 269

3 Akkor is így járunk el, ha Csánki nem írt külön utaló címszót, hanem zárójelbe téve a címszóba foglalta a mellékalakot:

Deső l. De(z)ső (szent-király-szabadi) (Vesz) III, 269

4. A családnév utáni zárójelben álló nemesi előnevet zárójel nélkül utaljuk a főalakhoz:

szent-király-szabadi l. De(z)ső (Vesz) III, 269

5. A nemesi előnevet utaláskor a főalak után is feltüntetjük (lásd 2–3. pont). Ha azonban a forrás egyazon megyében két vagy több azonos nemesi előnév nélküli családnevet tartalmaz, az ábécé betűivel különítjük el őket:

DOMBAI a) (Som) II, 689

DOMBAI b) (Som) II, 689

6. Csánki művének megyei bevezető tanulmányait, továbbá helynévanyagát is átvizsgáltuk, és az ott előforduló, de a főbb birtokosok alatt nem szereplő családneveket is kijegyeztük:

Délczeg I. Nagy-szakácsi hn. (Som) II, 580

Thakach I. Kolozsvár hn. (Kol) V, 316

ha vár, erősség stb. alatt fordul elő a név, ezt az indexbe tett „v” jelzi:

Zamléni I. Kapos-Ujvár^v (Som) II, 573

7. A családnévi adatok – azaz az eredeti forrásadatok – a latin fordításúakkal együtt dőlt szedésűek, és a „lásd” ugyancsak az álló félkövér nagybetűs szedésű címszóra, valamint a forrásadat előfordulási lapszámára utal:

Desew I. De(z)ső (szent-király-szabadi) (Vesz) III, 269

Sartor I. Kolo(z)s hn. (Kol) V, 305

8. A félkövér dőlttel szedett nem-, nemzetség- és ágnevekben a „nem”-et, „nemzetség”-et, „ág”-at az V. kötet gyakorlatát követve kötőjellel kapcsoljuk a névhez (vö. még KARÁCSONYI JÁNOS, *A magyar nemzetségek a XIV. század közepéig*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1900. Reprint kiadás: Nap Kiadó Bt. Budapest, 1995.):

Rátold-nem nemz. I. Gyulafi (rátoldi) (Vesz) III, 273

Becse-Gergely-nem nemz. I. Betleni (Torda) V, 479

Dancs-ág ágnév I. Szerdahelyi a) (Som) II, 696; a latinul közölt nemzetségnevekben is megtartjuk az eredeti helyesírást:

Kopaaan, Generacionis nemz. I. Bábonai (Kom) III, 512

9. Az uralkodókat az általunk jelzett uralkodási idejünkkel együtt csak akkor vesszük fel, ha nem helynév alatt fordulnak elő:

Ulászló király, II. (1490–1516) I. Veszprémvármegye III, 202

C) Csánki művének és a mutatónak a h a s z n o s í t á s á r ó l KISS LAJOS akadémikus szavait idézem a fentebb már említett Helynévmutató Előszavából:

„Csánki Dezsőnek ötven (Fekete Nagy Antal Trencsén megyéjével együtt ötvenegy) megye történelmi földrajzát bemutató műve kiemelkedő fontosságú kézikönyve a történészeknek, régészeknek, geográfusoknak, nyelvészeknek, néprajzkutatóknak... Nélkülözhetetlen a helytörténeti, névtani, család-, gazdaság-, társadalom-, birtoklás-, egyháztörténeti kutatók számára, de jól hasznosíthatják a nemzetiségi viszonyok iránt érdeklődők is. A benne felhalmozott hatalmas anyag még jobb kiaknázása azáltal válik lehetségessé, ha végre több mint egy évszázad elmúltával elkészül a Csánki által már 1890-ben kilátásba helyezett” hely- és családnévindex (8. lap).

D) A négy év alatt semmiféle gátló körülmény (betegség, a feltétlenül szükséges anyagiak hiánya, a riasztóan nagy munka stb.) nem akadályozta e mű elkészítését. Volt tanítványaim példásan kitartottak – divatosnak aligha nevezhető – vállalt feladatuk mellett.

E) A munka jellegéből következően résztanulmányt nem publikáltunk.

F) A mellékelt mintával szemléltetni kívánom a kiadásra kész művet.

Nagykanizsa, 2009. febr. 28.

Ördög Ferenc CSc

Melléklet!

Final report
Written by Ferenc Ördög

I have completed the project of compiling the family name index of the five-volume-long book titled *Dezső Csánki: The Historical Geography of Hungary in the Age of the Hunyadis* (the 4th volume was written by Antal Fekete Nagy) together with my colleagues and co-authors, Viktória Ollé and Magdolna Széchenyi. The extent of the index is 575 one-column pages without the introductory remarks.

A) The content of the index. According to the title of the book not only did we include the “Main occupants” chapter but all the variants of spelling, form and lexis, moreover we took in the noble titles (predicates) together with the genus and branch names with all their occurrence in the chapter-like entries of the main occupants, tenants in chief, castles, towns, places as well as footnotes. Csánki – with a few exceptions – documents families with “cs.” abbreviation, so we do the same, however we left this abbreviation out for sparing space. We didn’t mark those people who were complemented with their first names under the entries of tenures (castles, towns, places), because on one hand it would have increased the volume to a considerable extent, which would have made our project unfeasible; while on the other hand with the help of the CD-ROOM (Arcanum Kiadó, Budapest, 2002) which will be enclosed to the volume published in the future, researchers will be able to find the first name of the person in demand and their context knowing their family names easily. Besides the above-mentioned entries we also took in all the names of the institutions that had tenures (king, queen, diocese, chapter, abbey, etc.) so that the index of family names could be used as an index of occupants, as well.

B) The structure of the entries is – mutatis mutandis – basically the same in typography and structure as the book titled “Index of Places to Dezső Csánki’s Historical Geography” that was compiled by me and published in 2002 by Akadémiai Kiadó in 957 pages.

1. The entries of “Main occupants” are in bold, followed by the noble titles in brackets, and the county – also in brackets – and finally the volume and page number:

DE(Z)SŐ (szent-király-szabadi) (Vesz) III, 269

2. The side forms (variants) as reference entries are typeset in standing bold, “see” refers to the entry in standing bold:

Dese l. De(z)ső (szent-király-szabadi) (Vesz) III, 269

3. We follow the same method even if Csánki didn’t include a separate reference entry, but put the side form in brackets attaching it to the entry:

Deső l. De(z)ső (szent-király-szabadi) (Vesz) III, 269

4. We attached the noble title that was formerly in brackets to the main form without brackets.

szent-király-szabadi l. De(z)ső (Vesz) III, 269

5. We included the noble title in reference after the main form, as well (see points 2-3). However, if the source includes two or more identical family names in the same county that have no noble titles, we separate them by alphabetical marking.

DOMBAI a) (Som) II, 689

DOMBAI b) (Som) II, 689

6. We have also analysed the introductory studies on counties and place names of Csánki's book and we included those family names that weren't found under the main occupants.

Délczeg l. Nagy-szakácsi hn. (Som) II, 580

Thakach l. Kolozsvár hn. (Kol) V, 316

If the name appears under castle, fortress, it is marked with a "v" in the index.

Zamléni l. Kapos-Ujvár^v (Som) II, 573

7. The family name data – namely the original source data – together with the Latin translations are in italics and "see" also refers to the entry in standing bold and also to the page number of the source data.

Desew l. De(z)ső (szent-király-szabadi) (Vesz) III, 269

Sartor l. Kolo(z)s hn. (Kol) V, 305

8. In the genus, genera and branch names in bold italics we attached the "nem" (genus), "nemzetség" (genera), "ág" (branch) to the name itself following the method of the fifth volume (cf. KARÁCSONYI JÁNOS, A magyar nemzetségek a XIV. század közepéig. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1900. Reprint: Nap Kiadó Bt. Budapest, 1995.)

Rátold-nem nemz. l. Gyulafi (rátoldi) (Vesz) III, 273

Becse-Gergely-nem nemz. l. Betleni (Torda) V, 479

Dancs-ág ágnév l. Szerdahelyi a) (Som) II, 696; in the Latin genera names we keep the original spelling:

Kopaaan, Generacionis nemz. l. Bábonai (Kom) III, 512

9.. We only take in the monarchs with their ruling time if they don't appear under a place name:

Ulászló király, II. (1490–1516) l. Veszprémmegye III, 202

C) On the usage of Csánki's book and the index I cite Lajos Kiss academician's words from the above-mentioned Introduction to the Index of Place Names:

"Csánki's book that introduces us the historical geography of fifty (together with Trencsén county of Antal Fekete Nagy fifty-one) counties is a manual of utmost importance for historians, archeologists, geographers, linguists, ethnographers... It is essential for researchers working on local history, name studies, as well as family, economical, social, tenurial and church history, and also useful for those who are interested in the national relations. The better use of the enormous material collected in this work will be possible only if after more than a century the index of places and family names that Csánki promised in 1890 is completed." (p. 8.)

- D) During these four years there was no hindrance (such as illness, lack of the essential finances or the startlingly big work) that could have prevented the completion of the work. My former students stayed the course in their task that could hardly be called fashionable.
- E) We didn't published any sub-studies given the nature of the work.
- F) With the enclosed sample I would like to exemplify the book that is ready to be published.

Nagykanizsa, 28th February 2009.

Ferenc Ördög CSc

Melléklet Ördög Ferenc zárójelentéséhez

A, Á

- Aaron* l. Áron (viszlói, szent-margiti) (Som) II, 660
- Aba** l. Abafi (abafalvi) (Göm) I, 150, ~ (abafalvi, várkonyi) (Szab) I, 529
- ABÁDI** (Ab) I, 221, (Hev) I, 74
- Abafái** l. Abafá(ja)i (járai) (Kol) V, 427, (Torda) V, 745
- ABAFÁ(JA)I** (járai) (Kol) V, 427, (Torda) V, 745
- Abafalv(a)i** l. Abafája hn. (Torda) V, 691
- Abafalvai** l. Abafá(ja)i (járai) (Torda) V, 745
- ABAFALVI** (Bor) I, 182, (Hev) I, 74
- Abafalvi** l. Abafája hn. (Torda) V, 691
- abafalvi l. Abafi (Göm) I, 150, (Szab) I, 529
- ABAFI** (abafalvi) (Göm) I, 150, ~ (abafalvi, várkonyi) (Szab) I, 529
- ABAHÁZI** (Zem) I, 367
- ABAI a-b)** (Fej) III, 358
- abai l. Arany (Fej) III, 359, Bácsai (Fej) III, 360, Budai (Fej) III, 364
- ABAKUK** (ládi) (Som) II, 658
- Abakwk* l. Abakuk (ládi) (Som) II, 658
- Abanem** nemz. l. Bresztovcz hn. (Pozs) II, 402, Hevesmegye (Hev) I, 51, Kompolti (nánai, kúrúii) (Hev) I, 80, Laczkfi (nadasdi) (Ab) I, 228, Nekcsei Demeter főispán (Tr) IV, 414, Nekcse^v (Bar) II, 456, Szent-Márton hn. (Pozs) II, 426, Szent-Mihály hn. (Bar) II, 527, Sirokai (Sár) I, 326
- abara l. Fel-Cseb hn. (Zem) I, 334
- ÁBELI** (Tol) III, 459
- ABLANCZI** (guari) (Vas) II, 811
- ablanczi l. Kreuz (Vas) II, 834
- Ablanczy* l. Ablanczi (guari) (Vas) II, 811
- ABLONCZI** (Göm) I, 150
- Abogánbaszti** l. Abo(l)gán(-falva-)baszti (Sop) III, 637
- Abogán-falva-baszti** l. Abo(l)gán(-falva-)baszti (Sop) III, 637
- Abolgaan* l. Abolgán (kotroczoói) (Nóg) I, 112
- ABOLGÁN** (kotroczoói) (Nóg) I, 112
- Abolgánbaszti** l. Abo(l)gán(-falva-)baszti (Sop) III, 637
- ABO(L)GÁN(-FALVA-)BASZTI** (Sop) III, 637
- Abolgánfalvi** l. Abo(l)gán(-falva-)baszti (Sop) III, 637
- ABOLMAI** (Bar) II, 538
- abolmai l. Farkas (Bar) II, 544, Szalánczi (Bar) II, 561
- ABOSFALVI** (Kük) V, 901
- Abosfalvi** l. Szakál (abosfalvi) (Kük) V, 960
- abosfalvi l. Benkő (Kük) V, 910, Rákosi (Kük) V, 953, Szakál (Kük) V, 960, Szengyeli (Kük) V, 961, Szitás (Kük) V, 965, Vas (Kük) V, 969
- abostyáni l. Tulok (Kom) III, 533
- Abraham* l. Ábrahám (mileji) (Zala) III, 126, Ábrán (keszi) (Zala) III, 126
- ÁBRAHÁM** (mileji) (Zala) III, 126
- Ábrahám** l. Ábrán (keszi) (Zala) III, 126, Szlavnic[z]a hn. (Tr) IV, 186
- ÁBRAHÁMFALVI** (Szep) I, 269

ábrahámfalvi l. Saskó (Szep) I, 275
ÁBRAHÁMFI (gerlai) (Ar) I, 782, (Bék) I, 656, (Csan) I, 707, (Tem) II, 72, (Zar) I, 749
Ábrahámi l. Ábráni (Zala) III, 126
Ábr(ah)ámi ciszterczita apátság (Bod) II, 212, (Fej) III, 358, (Som) II, 658, (Tol) III, 459
Abram l. Ábrán (keszi) (Zala) III, 126
Ábrám l. Ábrán (keszi) (Zala) III, 126
Ábrámi ciszterczita apátság l. Ábr(ah)ámi ciszterczita apátság (Bod) II, 212, (Fej) III, 358, (Som) II, 658, (Tol) III, 459
Abran l. Ábrán (keszi) (Zala) III, 126, Ábrán (végfalusi) (Tol) III, 459
ÁBRÁN (keszi) (Zala) III, 126, ~ (végfalusi) (Tol) III, 459
Ábrán l. Darócz hn. (Kol) V, 344, Kolo(z)s hn. (Kol) V, 307
ÁBRÁNFFY (Tr) IV, 214
Abranfy l. Megyer hn. (Bék) I, 653
ÁBRÁNHÁZI (Sop) III, 637, (Vas) II, 811
ÁBRÁNI (Zala) III, 126
ÁBRÁNYI (Csan) I, 707
 ábrányi l. Barius (bánfalvi, sáta) (Bor) I, 183, Besenyő (Bor) I, 184, Keczer (Bor) I, 187
Abres l. Velkér hn. (Kol) V, 425
Abronch l. Torda hn. (Torda) V, 687
Abrons l. Torda hn. (Torda) V, 687
Achel l. Aczél (himeskői) (Vas) II, 811
ACINTI (ölyvedi) (Bék) I, 656
Aczel l. Aczél (himeskői) (Vas) II, 811, Aczél (kis-tanyi) (Kom) III, 519
ACZÉL (Szep) I, 269, ~ (császi) (Hev) I, 75, ~ (himeskői) (Vas) II, 811, ~ (kereki) (Zar) I, 749, ~ (kereki, apostali) (Fej) III, 358, ~ (kis-tanyi) (Kom) III, 519
Aczél (kereki, apostali) l. Kereki hn. (Kom) III, 503
Ács l. Kolozsvár hn. (Kol) V, 314
ACSÁDI (Bor) I, 182, (Vas) II, 811, (Vesz) III, 261
 acsádi l. Deme (Vesz) III, 269
ACSAI (Fej) III, 358, (Som) II, 658
 acsai l. Borsos (Fej) III, 364, Ellyesse (Fej) III, 368, Hassás (Fej) III, 373, Ilyés (Fej) III, 373, Karácson (Som) II, 679, Kovács (Fej) III, 377, Monyarósi (Som) II, 687, Nyaval(y)ás (Fej) III, 382, Ramonyi (Fej) III, 385, Roma (Fej) III, 385, Sárasi (Som) II, 693, Sas (Fej) III, 386, Vad (Fej) III, 393, Vasas (Fej) III, 394
Acsai Zsigmond főispán (Bor) I, 194
 acsvai l. Nemes (Zar) I, 754
ADÁCSI (Fej) III, 358
 adácsi l. Fecse(j)i (Fej) III, 368
Adam l. Ádám (szőkefalvi) (Kük) V, 901
ÁDÁM (aszófői) (Zala) III, 126, ~ (szőkefalvi) (Kük) V, 901
Ádám l. Kesző hn. (Kol) V, 368
Ádámfalvi l. Adamovszky (Tr) IV, 214
 ádámfalvi l. Magyar (Tr) IV, 297, Uher (Tr) IV, 390, Zlamka (Tr) IV, 412
 ádámföldi l. Németh (Sár) I, 323
ADÁMOSI (Kük) V, 901
 adámosi l. Horvát (Kol) V, 500, Horváth (Kük) V, 935, Izsóp (Kük) V, 937, Orbonász (Kük) V, 949, Patócsi (Kük) V, 951, Porkoláb (Kük) V, 952
ADAMOVSZKY (ádámfalvi) (Tr) IV, 214
Adamowczky l. Adamovszky (ádámfalvi) (Tr) IV, 214
Adamowzky l. Adamovszky (ádámfalvi) (Tr) IV, 214

ADAS (sarvoli) (Fej) III, 358
ADÁSZTEVELI (Vesz) III, 261
Ade-fi l. Aszófői (Ug) I, 436, Kökényesi (Bar) II, 551
ADFI (trajai, balogi) (Göm) I, 150
Adfi l. Athfi (Hev) I, 75
ADI (Tol) III, 459, ~ (lelei) (Köz-Szol) I, 567
adi l. Beke (Köz-Szol) I, 568, Pócs (Köz-Szol) I, 576
ADON (csornai) (Fej) III, 358
ADONYI (Bih) I, 629, (Pest) I, 37
adonyi l. Vá(z)son(y)kő^v (Vesz) III, 212
ADORJÁN (becsvölgyi) (Zala) III, 126, ~ (bekényi) (Ug) I, 436, ~ (nagy-dobai) (Köz-Szol) I, 567
Adorján l. Adriani (kéri, ládonyi) (Sop) III, 637
adorjánfalvi l. Vaski (Tem) II, 91
adorjánházi l. Csamasz (Vesz) III, 266, Csomasz (Vesz) III, 268
ADORJÁNI (Szat) I, 490
adorjáni l. Pobor (Bar) II, 559
Adoryan l. Adorján (becsvölgyi) (Zala) III, 126, Adorján (nagy-dobai) (Köz-Szol) I, 567,
Adriani (kéri, ládonyi) (Sop) III, 637
Adrian l. Adrián (vargaszegi) (Zala) III, 126
Adrian, filius l. Adriáncz hn. (Zala) III, 27
ADRIÁN (vargaszegi) (Zala) III, 126
adriánházi l. Csomasz (Vesz) III, 268
ADRIANI (Zala) III, 126, ~ (kéri, ládonyi) (Sop) III, 637, ~ (semjéni) (Vas) II, 811
Adriani dictus l. Adriáni (semjéni) (Vas) II, 811
adriáni l. Pobor (Bar) II, 559
ADRIANOVCI (Pozs) II, 434
Ag l. Ág (al-pestesi) (Huny) V, 149
ÁG (al-pestesi) (Huny) V, 149, ~ (szent-imrei) (Huny) V, 149
ÁG(Y)I (Tol) III, 460
AGÁR(D)I (Fej) III, 358, (Tol) III, 459
AGÁRDI (Bar) II, 538, (Ber) I, 420, (Szab) I, 529, (Zem) I, 367
agárdi l. Szakálos (Fej) III, 388, Tőke (Ber) I, 427, Tőke (Szab) I, 542, Tőke (Zem) I, 381
Agári l. Agár(d)i (Fej) III, 358, Agárdi (Tol) III, 459
Agatha, de sancta l. Szent-Ágota hn. (Fej) III, 346
Agh l. Ág (al-pestesi) (Huny) V, 149, Nagy-Szakács(i) hn. (Som) II, 580
ÁGH (jékei) (Szab) I, 530
Agh Zthrygy l. Sztrigy (szent-imrei, szent-emrei) (Huny) V, 238
Ági l. Ág(y)i (Tol) III, 460
ági l. Horváth (Som) II, 677
AGMÁNDI (Kol) V, 427
Agmándi vagy **Kecseti Péter** (Torda) V, 745
Agmánd-nem nemz. l. Komlós hn. (Kol) V, 369
Ago l. Agó (szakácsi) (Som) II, 658
AGÓ (szakácsi) (Som) II, 658
AGÓCZI (Zem) I, 367
AGODI (Bar) II, 538
Ágostan l. Augustan (közép-pulai) (Sop) III, 638
...